

Tuyển chọn các mẫu phân tích Chiếc lá đầu tiên Văn 10 Chân trời sáng tạo hay và đặc sắc nhất được bài viết tổng hợp một cách đầy đủ. Giúp các em học sinh trau dồi kiến thức và sáng tạo trong việc phân tích bài thơ Chiếc lá đầu tiên. Tham khảo ngay dưới đây.

Xem thêm:

- [Top 3 mẫu phân tích Mùa xuân chín chọn lọc cực hay, đạt điểm cao](#)
- [2 mẫu phân tích bài thơ Nắng đã hanh rồi hay nhất, đạt điểm cao](#)
- [Top 7 mẫu phân tích Cảm xúc mùa thu chọn lọc hay nhất, đạt điểm cao](#)

Dàn ý phân tích Chiếc lá đầu tiên

1. Mở bài: Giới thiệu tác giả, tác phẩm.

2. Thân bài:**2.1. Phân tích bài thơ:**

a. Chủ đề, cảm xúc chủ đạo của tác phẩm:

- Chủ đề của tác phẩm: tình yêu đối với mái trường.
- Cảm xúc chủ đạo: nỗi nhớ da diết của nhân vật trữ tình về tuổi học trò đã qua.
- Ý nghĩa nhan đề:
  - + "Chiếc lá đầu tiên" tượng trưng cho sự bắt đầu của một tình yêu chớm nở, cho những kỉ niệm đầu tiên.
  - + Hình ảnh lúc ban đầu sẽ để lại cho con người những kỉ niệm, dấu ấn khó phai.

b. Phân tích, đánh giá chủ đề và tính độc đáo của những phương tiện ngôn ngữ được sử dụng:

* Nỗi nhớ về thuở ấu thơ:

- Hai câu thơ đầu là cảm xúc của nhân vật trữ tình về khoảng thời gian tươi đẹp với nhân vật "em":

+ "Em thấy không, tất cả đã xa rồi": thể hiện sự tiếc nuối về khoảng thời gian đã xa, về quá khứ tươi đẹp ngày ấy.

+ "Trong tiếng thở của thời gian rất khẽ": biện pháp nhân hóa "tiếng thở" kết hợp với từ "rất khẽ" gợi liên tưởng về sự chuyển động vô cùng nhẹ của thời gian, dường như thời gian trôi qua rất nhanh.

- Câu thơ "tuổi thơ kia ra đi cao ngạo thế" gợi ra sự trôi chảy của thời gian. Tuổi thơ là khoảng thời gian tươi đẹp, một đi không trở lại => Thể hiện sự hoài niệm, tiếc nuối của nhân vật trữ tình.

- Hình ảnh gắn liền với tuổi học trò "hoa súng tím", "chùm phượng hồng", "tiếng ve", :

+ "Hoa súng tím vào trong mắt lắm mê say": trong đôi mắt của nhân vật trữ tình, bông hoa súng mang đến cảm giác say đắm, thích thú.

+ "Chùm phượng hồng yêu dấu ấy rời tay": hoa phượng nở báo hiệu một năm học chuẩn bị kết thúc => Gợi ra cảm giác bồi hồi, nhớ thương một thời "yêu dấu" đã qua.

+ "Tiếng ve": âm thanh đặc trưng của mùa hạ, cũng là mùa chia tay mái trường, thầy cô. Biện pháp nhân hóa "con ve tiên tri vô tâm báo trước" đã cho thấy sự bàng hoàng, tiếc nuối đến ngỡ ngàng của nhân vật trữ tình.

=> Dòng cảm xúc của nhân vật trữ tình đang trôi về mùa hè năm ấy, về lần đầu mình biết yêu.

- "Có lẽ một người cũng bắt đầu yêu": Những rung động đầu đời của học trò.

* Nỗi nhớ bạn bè và thầy cô năm xưa:

- Điệp cấu trúc "Muốn nói bao nhiêu, muốn khóc bao nhiêu" => Nhấn mạnh vào cảm xúc mãnh liệt, dâng trào của nhân vật trữ tình khi nhớ về trường cũ.

- "Một lớp học băng khuôn màu xanh rử": diễn tả tâm trạng luyến tiếc, nhớ thương của nhân vật trữ tình.
  - "Sân trường đêm - Rụng xuống trái bàng đêm": Không gian tĩnh lặng bị xao động bởi trái bàng rụng xuống.
  - Điệp cấu trúc "nỗi nhớ" diễn tả ấn tượng sâu đậm về kỉ niệm tuổi học trò, đỉnh điểm của sự xúc động và nỗi nhớ.
  - Ở khổ thứ tư có sự thay đổi về cách xưng hô:
    - + "Anh": gửi gắm tâm tư, tình cảm với "em".
    - + "Tôi": chia sẻ cảm xúc với "bạn", với tất cả mọi người, trong đó có "em".
  - => Đại từ nhân xưng "ta", "tôi", "anh" thực chất vẫn là một, đó là chủ thể trữ tình trong các mối quan hệ khác nhau.
  - Câu hỏi tu từ "Bạn có nhớ trường nhớ lớp, nhớ tên tôi": nhân vật trữ tình hỏi "bạn", hỏi mọi người liệu có còn nhớ đến mái trường, nhớ đến mình hay không.
  - Ở khổ thơ thứ 5, tác giả dẫn nguyên văn lời thoại nhằm thể hiện cảm xúc theo lối gián tiếp.
    - => Tác giả đan xen các mẫu đối thoại vào mạch trữ tình, kết hợp giữa biểu cảm gián tiếp và trực tiếp khiến cho lời thơ trở nên linh hoạt, kỉ niệm càng được khắc họa rõ nét, đáng nhớ hơn.
  - Điệp cấu trúc "Những chuyện năm nao, những chuyện năm nào", điệp ngữ "cứ xúc động, cứ xôn xao biết mấy" nhấn mạnh vào cảm xúc da diết, trào dâng của nhân vật trữ tình, đồng thời tạo nhạc điệu xao xuyên cho bài thơ.
  - Câu thơ "Mùa hoa mơ rồi đến mùa phượng cháy": sự vận động của thời gian từ cuối đông đầu xuân sang đến hè => Diễn tả sự trôi chảy của thời gian.
  - "Trên trán thầy, tóc chớ bạc thêm": niềm mong ước của chủ thể trữ tình khi chứng kiến người thầy của mình đã già đi theo năm tháng.
- * Cảm xúc tiếc nuối của nhân vật trữ tình về một thời đã qua:
- "Thôi đã hết": không còn những tháng ngày học tập dưới mái trường mến yêu với

những trò đùa tinh nghịch "tóc trắng ngủ quên", "cầm dao khắc lãng nhăng trên bàn ghế cũ".

- Hai câu thơ "Em đã yêu anh, anh đã xa rồi/ Cây bàng hẹn hò chia tay vậy mãi": diễn tả sự xa cách, chia lìa.

- "Không thấy trên sân trường - chiếc lá buổi đầu tiên": nhân vật trữ tình bày tỏ niềm thương nhớ, nuối tiếc về những kỉ niệm lần đầu, về thuở ban đầu mới yêu.

2.2. Đánh giá:

a. Nội dung:

- Bài thơ thể hiện nỗi nhớ thương da diết và niềm khắc khoải của nhân vật trữ tình khi nhớ về trường xưa, thầy cô, bạn cũ.

- Đồng thời, khơi gợi cho người đọc những kỉ niệm tươi đẹp, trong sáng, hồn nhiên thuở học trò.

b. Nghệ thuật:

- Hình ảnh gần gũi, thân thuộc.

- Từ ngữ giàu sức gợi hình, gợi cảm.

- Biện pháp tu từ: so sánh, nhân hóa, điệp ngữ độc đáo.

3. Kết bài: Khẳng định giá trị của tác phẩm.

Phân tích Chiếc lá đầu tiên

"Thơ là tiếng lòng" (Diệp Tiệp) và nhà thơ Hoàng Nhuận Cầm đã thể hiện tiếng lòng mình một cách đầy tinh tế qua bài "Chiếc lá đầu tiên". Đọc bài thơ, độc giả được trở về với miền kí ức xa xôi của một thời cắp sách tới trường. Tác phẩm là niềm nhớ thương da diết của tác giả về kỉ niệm dưới mái trường mến yêu.

Tác phẩm được sáng tác vào năm 1971 nhưng phải đến mười năm sau mới hoàn thiện. Nhà thơ đã từng chia sẻ rằng: "Có bài thơ tôi viết rất nhanh. Ví dụ bài "Sông Thương tóc dài" tôi viết trong vòng 5 phút trên vỏ bao thuốc lá, riêng bài "Chiếc lá buổi đầu tiên" tôi viết trong 10 năm. Bài thơ ban đầu có tên là "Trường ơi, chào nhé". Khổ đầu tiên được viết vào năm đầu tiên tôi vào đại học, khi vừa mới bước qua "tuổi khăn quàng, phấn trắng, nắng vô tâm". Mặc dù bài thơ được viết trong những thời điểm khác nhau nhưng vẫn thể hiện được đầy đủ, trọn vẹn cảm xúc nhớ thương của tác giả. Xuất phát từ tứ thơ chiếc lá đầu tiên, tác giả muốn bày tỏ tình yêu đối với thầy cô, mái trường. Nỗi nhớ da diết về tuổi học trò đã qua là cảm hứng xuyên suốt, chủ đạo của tác phẩm. Nhan đề "Chiếc lá đầu tiên" là hình ảnh mang tính biểu tượng. Đó có thể là hình ảnh tượng trưng cho sự bắt đầu của một tình yêu chớm nở, cho những kỉ niệm đầu tiên. Bởi hình ảnh lúc ban đầu sẽ để lại cho con người những kỉ niệm, dấu ấn khó phai.

Ở hai khổ đầu tiên, nhân vật trữ tình bộc lộ niềm tiếc nuối về khoảng thời gian tươi đẹp. Đồng thời, trực tiếp bày tỏ tình cảm với nhân vật "em". Dòng thơ "Em thấy không, tất cả đã xa rồi" đã cho thấy sự nuối tiếc về quãng thời gian đã xa. Thời gian mang dáng dấp của con người thông qua biện pháp tu từ nhân hóa "Trong tiếng thở của thời gian rất khẽ". Từ "rất khẽ" gợi liên tưởng về sự chuyển động vô cùng nhẹ của thời gian, dường như thời gian trôi qua rất nhanh, nhanh đến mức nhân vật trữ tình cảm thấy ngỡ ngàng. Thời gian không quay về, là dòng thác bất tận đổ xuống đời, bởi vậy, chủ thể trữ tình mới thấy "tuổi thơ kia ra đi cao ngạo thế". Tuổi thơ chất chứa bao mộng mơ, đại khờ của ngày trẻ, một khi đã đi rồi thì nghiêm nhiên không bao giờ trở lại được nữa. Câu thơ bộc lộ sự hoài niệm, tiếc nuối của nhân vật trữ tình.

Ở những khổ thơ tiếp theo, hình ảnh gắn liền với tuổi học trò "hoa súng tím", "chùm phượng hồng", "tiếng ve", "con ve" xuất hiện dày đặc. Trong đôi mắt của

nhân vật trữ tình, bông hoa súng mang đến cảm giác say đắm, thích thú "Hoa súng tím vào trong mắt lấm mê say". Có lẽ, tình yêu ở lứa tuổi học trò đều bắt nguồn từ tình bạn. Nhân vật trữ tình bồi hồi nhớ về một thời "yêu dấu" đã qua, nhớ về cảm giác chùng phượng hồng phút ban đầu. Chùng phượng nở rộ cũng là lúc một năm học chuẩn bị kết thúc. Phút giây ấy còn được báo hiệu bởi tiếng "ve tiên tri". Tiếng ve là âm thanh đặc trưng của mùa hạ, cũng là mùa chia tay mái trường, thầy cô. Biện pháp nhân hóa "con ve tiên tri vô tâm báo trước" đã cho thấy sự bàng hoàng, tiếc nuối đến ngỡ ngàng. Dòng cảm xúc của nhân vật trữ tình đang trở lại mùa hè năm ấy, về lần đầu mình biết yêu.

Nỗi nhớ về mái trường ngày càng được nhân lên, khắc sâu trong ba khổ bốn, năm, sáu. Biện pháp điệp cấu trúc "Muốn nói bao nhiêu, muốn khóc bao nhiêu" được sử dụng nhằm nhấn mạnh vào cảm xúc mãnh liệt, dâng trào của nhân vật trữ tình khi nhớ về trường cũ. Lớp học mang nặng tâm tư, tình cảm của con người qua biện pháp nhân hóa "bâng khuâng màu xanh rử". Từ "bâng khuâng" đã diễn tả tâm trạng luyến tiếc, nhớ thương. Không gian tĩnh lặng của sân trường buổi đêm bị xao động bởi trái bàng rụng xuống. Khổ thơ đã thể hiện cảm xúc dâng trào của nhân vật trữ tình khi nhớ về trường cũ.

Nỗi nhớ ấy càng được bộc lộ rõ hơn trong khổ bốn. Biện pháp điệp cấu trúc "nỗi nhớ" diễn tả ấn tượng sâu đậm về kỉ niệm tuổi học trò. Đây được coi là đỉnh điểm của sự xúc động và nỗi nhớ. Ta nhận thấy, ở khổ thơ này cũng có sự thay đổi về cách xưng hô. Khi thì chủ thể là "anh" vì muốn gửi gắm tâm tư, tình cảm với "em". Khi thì chủ thể là "tôi" muốn chia sẻ cảm xúc với "bạn", với tất cả mọi người, trong đó có "em". Đại từ nhân xưng "ta", "tôi", "anh" thực chất vẫn là một, đó là chủ thể trữ tình trong các mối quan hệ khác nhau. Câu hỏi tu từ "Bạn có nhớ trường nhớ lớp, nhớ tên tôi" có thể hiểu nhân vật trữ tình hỏi "bạn", hỏi mọi người

liệu có còn nhớ đến mái trường, nhớ đến mình hay không. Câu thơ đã diễn tả sâu sắc nỗi nhớ về thầy cô, bạn bè.

Ở khổ thơ thứ năm, tác giả dẫn nguyên văn lời thoại nhằm thể hiện cảm xúc theo lối gián tiếp. Ba dòng thơ đầu cho thấy sự tươi vui, đùa nghịch của tuổi học trò. Đến câu thơ cuối, nhân vật như không kìm nén được cảm xúc mà phải thốt lên : "Ôi những trận cười trong sáng đó lao xao". Tác giả đan xen các mẫu đối thoại mang yếu tố tự sự vào mạch trữ tình, kết hợp giữa biểu cảm gián tiếp và trực tiếp khiến cho lời thơ trở nên linh hoạt và kỉ niệm cũng được khắc họa rõ nét, đáng nhớ hơn.

Đến với khổ sáu, điệp cấu trúc "Những chuyện năm nao, những chuyện năm nào" và điệp từ "cứ" nhấn mạnh vào cảm xúc da diết, trào dâng của nhân vật trữ tình, đồng thời tạo nhạc điệu xao xuyến cho bài thơ. Câu thơ "Mùa hoa mơ rồi đến mùa phượng cháy" diễn tả sự vận động của thời gian từ cuối đông đầu xuân sang đến hè. Khi chứng kiến người thầy của mình đã già đi theo năm tháng, chủ thể trữ tình mong tóc thầy chớ "bạc thêm".

Cảm xúc tiếc nuối của nhân vật trữ tình về một thời đã qua được khắc họa rõ nét trong hai khổ thơ cuối cùng. Cụm từ "Thôi đã hết" ám chỉ sự kết thúc, không còn tháng ngày học tập dưới mái trường mến yêu với những trò đùa tinh nghịch "tóc trắng ngủ quên", "cầm dao khắc lẳng nhăng trên bàn ghế cũ". Hai câu thơ "Em đã yêu anh, anh đã xa rồi/ Cây bàng hẹn hò chia tay vầy mãi" diễn tả sự chia lìa, xa cách. Kết thúc bài thơ, nhân vật trữ tình bày tỏ niềm thương nhớ, tiếc nuối về những kỉ niệm lần đầu, về thuở ban đầu mới yêu "Không thấy trên sân trường - chiếc lá buổi đầu tiên".

Bằng từ ngữ giàu sức gợi hình, gợi cảm, hình ảnh gần gũi, thân thuộc cùng các biện pháp tu từ so sánh, nhân hóa, điệp ngữ độc đáo, tác giả đã bày tỏ nỗi nhớ

thương da diết và niềm khắc khoải khi nhớ về trường xưa, thầy cô, bạn cũ. Đồng thời, khơi gợi cho người đọc những kỉ niệm tươi đẹp, trong sáng, hồn nhiên thuở học trò.

Có thể nói, "Chiếc lá đầu tiên" được coi là tác phẩm đặc sắc về nội dung và độ đáo về nghệ thuật. Thông qua tác phẩm, người đọc thấy được tâm hồn tinh tế, sâu sắc của nhà thơ.

Phân tích bài thơ Chiếc lá đầu tiên Ngữ văn 10 CTST

Bài thơ Chiếc lá đầu tiên đã gợi lên trong lòng mỗi người bao nhiêu kỷ niệm của những năm tháng học trò đầy hồn nhiên và vui tươi. Để rồi khi đó nhà thơ đã bước vào mùa thu của cuộc đời nhưng vẫn nhuốm màu thời gian. Vẫn mãi còn đó cái xôn xao của những năm tháng về mùa hạ đã qua. Cùng nhau theo dõi ngay nhé!

Xuyên suốt bài thơ chính là khúc tự tình của người lính trẻ. Khi anh phải xếp nghiên bút lên đường đó cũng chính là khi anh phải tạm biệt phần đen trắng để đi theo tiếng gọi thân thương của Tổ quốc. Đó cũng chính là khi anh đã rời

khoảng trời mơ mộng với mỗi tình đầu của mình. Và đó cũng chính là cách bài thơ Chiếc lá cuối cùng chạm vào trái tim của bao người đọc. Nó sâu sắc và lắng đọng như mang con người ta vào bản tình ca.

Ký ức về mùa hạ cũng như năm tháng học trò ấy dạt dào trong trí nhớ của nhà thơ. Nó dâng đầy một nỗi nhớ và cũng như cách nhà thơ tìm về những năm tháng của quá khứ. Để rồi đọc những vần thơ này ta cảm nhận được một sự xót xa nghẹn ngào. Bởi em đó chính là mối tình đầu và cũng chính là cảm hứng xuyên suốt trong bài thơ. Đó cũng chính là mảnh ghép về những năm tháng hoa niên đầy tươi đẹp, không quá ồn ào mà cũng giản dị và sâu lắng.

Những kỷ niệm trong Chiếc lá cuối cùng như đang ùa về lấp lửng từng trang, từng trang. Để rồi đọc những câu thơ tiếp theo đã cảm nhận được nỗi lòng của người thi sĩ. Đó là tình yêu đôi lứa nhưng cũng có một phương diện khác. Đó chính là ngôi trường xưa với bao nhiêu kỷ niệm. Và đó cũng chính là lý do giải thích tại sao ban đầu nhà thơ lại đặt tên là “Trường ơi, chào nhé!”.

*Em thấy không, tất cả đã xa rồi
Trong tiếng thở của thời gian rất khẽ
Tuổi thơ kia ra đi cao ngạo thế
Hoa súng tím vào trong mắt lấm mê say*

Có lẽ tình yêu ở lứa tuổi học trò đầu tiên đều bắt nguồn từ tình bạn. Đó cũng chính là những kỷ niệm gắn bó dưới mái trường đầy thân thương và vui vẻ. Những ký ức ấy làm nhà thơ không khỏi bồi hồi tiếc nuối. Đó là cảm giác đi bên chòm phượng hồng làm ai đã đánh rơi những phút giây ban đầu. Là cảm giác mê say của một con người khi ngập ngừng bối rối. Chính những kỷ niệm ấy trở thành dấu ấn mãi không quên trong lòng của mỗi con người.

Mùa hạ sẽ không còn trọn vẹn nếu thiếu đi những âm thanh ấy. Đó là tiếng ve – âm thanh đặc trưng của mùa hạ, cũng là mùa chia tay của lứa tuổi học trò đầy hồn nhiên và vui tươi. Tiếng ve của mùa hạ không giống như những giai điệu gợi tiết tấu buồn. Mà đó chính là những sự tươi tắn khỏe khoắn. Và với tình yêu đầu đời cũng đã làm chàng thi sĩ không khỏi bồi hồi xúc động về những năm tháng đã qua.

Chùm phượng hồng yêu dấu ấy rời tay

Tiếng ve trong veo xé đôi hồ nước

Con ve tiên tri vô tâm báo trước

Có lẽ một người cũng bắt đầu yêu

Cái tình cảm ấy nó là tình đầu, tình yêu đầy tha thiết của đời người. Trong đó còn chứa đựng cả tình bạn, tình yêu và cũng có cả tình người. Để rồi thật khó có thể gọi thành tên nguồn cảm xúc ấy. Nó như một đi không trở lại và cũng không ai có thể tắm hai lần trên một dòng sông. Và chính câu thơ này đã gieo sâu vào ấn tượng đối với độc giả. Để rồi từng hình ảnh ấy như chạm lại những ký ức của tuổi thơ. Và mãi về sau hình ảnh vẫn đi theo nỗi nhớ băng khuâng.

Những cảm xúc chứa đựng trong chiếc lá đầu tiên vô cùng thân thương và gần gũi. Đó chính là nỗi nhớ sâu lắng, và dường như đôi khi nỗi nhớ ấy đã chạm tới cực điểm và cảm xúc như có phần thắm lại.

Em đã yêu anh, anh đã xa rồi

Cây bàng hẹn hò chia tay vậy mãi

Anh nhớ quá, mà chỉ lo ngoảnh lại

Không thấy trên sân trường chiếc lá buổi đầu tiên.

Nỗi nhớ ấy chính là sự nhớ nhung về những kỷ niệm thân thương của năm tháng học trò. Để rồi chung quanh đó vẫn dâng tràn những nguồn cảm xúc khó nói thành

lời. Đọc những vần thơ này ta như chạm nhẹ vào nỗi nhớ. Đó là nỗi nhớ về em – mỗi tình đầu da diết, và đó cũng chính là nỗi nhớ về mẹ, về trường, về lớp và về bạn bè. Để rồi bao năm tháng ấy vẫn còn khắc ghi trong lòng của mỗi người. Và dường như đối với Hoàng Nhuận Cầm, chiếc lá nào cũng chính là chiếc lá đầu tiên và mỗi tình nào cũng chỉ mãi là cái hồi hộp và sự xôn xao của mỗi tình đầu.

Phân tích bài Chiếc lá đầu tiên

Bielinski đã viết: *“Cái đẹp là điều kiện không thể thiếu được của nghệ thuật, nếu thiếu cái đẹp thì không có và không thể có nghệ thuật, đó là một chân lý”*. Nghệ sĩ chính là những người cảm thấy điều đó sâu sắc hơn ai hết. Trong quá trình nghiên cứu và xây đắp công trình nghệ thuật ngôn từ, sứ mệnh của mỗi nhà văn là phát hiện được vẻ đẹp ở bề sâu cuộc sống. Và có lẽ, vẻ đẹp tâm hồn, trong sáng của những năm tháng học trò trong bài thơ *“Chiếc lá đầu tiên”* của Hoàng Nhuận Cầm là một vẻ đẹp chân chính như thế.

Hoàng Nhuận Cầm sinh ra ở Hà Nội. Ông được mệnh danh là nhà thơ của học sinh, sinh viên bởi có nhiều bài thơ viết về kỉ niệm của tuổi trẻ, tình yêu với giọng điệu trẻ trung, sôi nổi. Bên cạnh việc làm thơ, ông còn viết kịch bản phim, tham gia đóng phim. Hoàng Nhuận Cầm có một số tập thơ nổi tiếng khác như: Xúc xắc mùa thu, Hò hẹn mãi cuối cùng em cũng đến... Bài thơ Chiếc lá đầu tiên đã gợi lên trong lòng mỗi người bao nhiêu kỷ niệm của những năm tháng học trò đầy hồn nhiên và vui tươi. Để rồi khi đó nhà thơ đã bước vào mùa thu của cuộc đời nhưng vẫn nhuốm màu thời gian. Vẫn mãi còn đó cái xôn xao của những năm tháng về mùa hạ đã qua.

Có một nỗi bồi hồi khi bắt gặp tiếng ve. Thành phố với những hàng me, những chiều công viên nhàn nhạt nắng, bất chợt nghe tiếng ngân dài như khản giọng, mới hay rằng mùa hạ bắt đầu sang. Tuổi học trò ngày xưa ủa về như lật gập từng trang, từng trang nhật ký xếp đầy những xinh tươi bè bạn. Trong chuỗi ký ức dài bùng lên những ánh nhìn trong sáng. Một dải sáng diệu kỳ – ánh mắt tuổi học sinh.

Có một bàn tay chia ra với mình: kia tiếng ve bắt đầu trở về rồi đó, có nhớ bài thơ lúc ra trường, bạn bồi hồi bày tỏ... Ừ có một bài thơ sâu lắng tận bây giờ. Ngày ấy tụi mình khoan khoái những vần thơ, ru giấc ngủ tuổi học trò mỏng mảnh, những vần thơ có tiếng ve sàu lạnh lạnh, có chiếc lá đầu tiên, có bạn, có trường. Tất cả đều là những khoảnh khắc thân thương, dẫu không biết Hoàng Nhuận Cầm là ai cũng trầm trồ ngưỡng mộ: chắc ngày xưa nhà thơ cũng... học trò nhí nhố, mà sao trải vào thơ những xúc động vô ngần.

Xuyên suốt bài thơ chính là khúc tự tình của người lính trẻ. Khi anh phải xếp nghiên bút lên đường đó cũng chính là khi anh phải tạm biệt phần đen trắng để đi theo tiếng gọi thân thương của Tổ quốc. Đó cũng chính là khi anh đã rời khoảng trời mơ mộng với mối tình đầu của mình. Và đó cũng chính là cách bài thơ Chiếc lá cuối cùng chạm vào trái tim của bao người đọc. Nó sâu sắc và lắng đọng

như mang con người ta vào bản tình ca. Ký ức về mùa hạ cũng như năm tháng học trò ấy dạt dào trong trí nhớ của nhà thơ. Nó dâng đầy một nỗi nhớ và cũng như cách nhà thơ tìm về những năm tháng của quá khứ. Để rồi đọc những vần thơ này ta cảm nhận được một sự xót xa nghẹn ngào. Bởi em đó chính là môi tình đầu và cũng chính là cảm hứng xuyên suốt trong bài thơ. Đó cũng chính là mảnh ghép về những năm tháng hoa niên đầy tươi đẹp, không quá ồn ào mà cũng giản dị và sâu lắng.

Những kỷ niệm trong Chiếc lá cuối cùng như đang ùa về lấp lửng từng trang, từng trang. Để rồi đọc những câu thơ tiếp theo đã cảm nhận được nỗi lòng của người thi sĩ. Đó là tình yêu đôi lứa nhưng cũng có một phương diện khác. Đó chính là ngôi trường xưa với bao nhiêu kỷ niệm. Và đó cũng chính là lý do giải thích tại sao ban đầu nhà thơ lại đặt tên là *“Trường ơi, chào nhé!”*.

“Em thấy không, tất cả đã xa rồi

Trong tiếng thở của thời gian rất khẽ

Tuổi thơ kia ra đi cao ngạo thế

Hoa súng tím vào trong mắt đắm mê say”.

Có lẽ tình yêu ở lứa tuổi học trò đầu tiên đều bắt nguồn từ tình bạn. Đó cũng chính là những kỷ niệm gắn bó dưới mái trường đầy thân thương và vui vẻ. Những ký ức ấy làm nhà thơ không khỏi bồi hồi tiếc nuối. Đó là cảm giác đi bên chòm phượng hồng làm ai đã đánh rơi những phút giây ban đầu. Là cảm giác mê say của một con người khi ngập ngừng bồi hồi. Chính những kỷ niệm ấy trở thành dấu ấn mãi không quên trong lòng của mỗi con người.

Mùa hạ sẽ không còn trọn vẹn nếu thiếu đi những âm thanh ấy. Đó là tiếng ve – âm thanh đặc trưng của mùa hạ, cũng là mùa chia tay của lứa tuổi học trò đầy hồn nhiên và vui tươi. Tiếng ve của mùa hạ không giống như những giai điệu gợi tiết tấu buồn. Mà đó chính là những sự tươi tắn khỏe khoắn. Và với tình yêu đầu đời cũng đã làm chàng thi sĩ không khỏi bồi hồi xúc động về những năm tháng đã qua.

“Chùm phượng hồng yêu dấu ấy rời tay

Tiếng ve trong veo xé đôi hồ nước

Con ve tiên tri vô tâm báo trước

Có lẽ một người cũng bắt đầu yêu”.

Cái tình cảm ấy nó là tình đầu, tình yêu đầy tha thiết của đời người. Trong đó còn chứa đựng cả tình bạn, tình yêu và cũng có cả tình người. Để rồi thật khó có thể gọi thành tên nguồn cảm xúc ấy. Nó như một đi không trở lại và cũng không ai có thể tắm hai lần trên một dòng sông. Và chính câu thơ này đã gieo sâu vào ấn tượng đối với độc giả. Để rồi từng hình ảnh ấy như chạm lại những ký ức của tuổi thơ. Và mãi về sau hình ảnh vẫn đi theo nỗi nhớ băng khuâng.

Những lời bộc bạch rất tình, rất đỗi nhớ nhung mà Hoàng Nhuận Cầm thốt lên, và đó là những kí ức về mái trường cũ chọt ủa về trong tâm trí. Đó là lớp học với biết bao kỉ niệm gắn bó cùng thầy cô, bạn bè, bảng đen, sân trường,... Quảng thời gian ấy vui tươi, hồn nhiên, trong sáng mà mỗi lần nhớ đến, con người ta lại dâng lên một niềm xúc cảm khó quên, một nỗi hoài niệm về tình yêu tuổi học trò :

“Muốn nói bao nhiêu, muốn khóc bao nhiêu

Lời hát đầu xin hát về trường cũ

Một lớp học buâng khuâng màu xanh rử

Sân trường đêm – rụng xuống trái bàng đêm

Nỗi nhớ đầu anh nhớ về em

Nỗi nhớ trong tim em nhớ về với mẹ

Nỗi nhớ chẳng bao giờ nhớ thế

Bạn có nhớ trường, nhớ lớp, nhớ tên tôi”.

Hay:

“Có một nàng Bạch Tuyết các bạn ơi

Với lại bảy chú lùn rất quấy!”

Khổ thơ đã đem đến cho ta một hình dung là khung cảnh lớp học vui nhộn, hồn nhiên. Nơi ấy có “*một nàng Bạch Tuyết*” – chính là cô giáo và “*những chú lùn rất quấy*” là những cô cậu học sinh tinh nghịch, nhí nhảnh. Trong không gian ấy, vang lên những tiếng cười “*lao xao*”, trong sáng của cả cô và trò, giúp xua tan bầu không khí căng thẳng của những tiết học. Qua đoạn thơ ấy, câu “*Nhất quý, nhì ma, thứ ba học trò*” càng trở nên đúng đắn.

Tuổi học trò là quãng thời gian đáng nhớ nhất trong cuộc đời. Bài thơ dường như đã diễn tả hết những tâm trạng mỗi khi nhớ đến những ngày tháng hồn nhiên, vô tư cắp sách đến trường, được học tập, được vui chơi cùng bạn bè và thầy cô. Tuổi học trò thật trong sáng, vô giá và chất chứa nhiều kỉ niệm:

“Những chuyện năm nao, những chuyện năm nào

Cứ xúc động, cứ xôn xao biết mấy

Mùa hoa mơ rồi đến mùa hoa phượng cháy

Trên trán thầy, tóc chớ bạc thêm”.

Những câu thơ dung như đang bộc lộ trực tiếp tình cảm, cảm xúc của chủ thể trữ tình cũng như của biết bao nhiêu thế hệ học sinh mỗi khi nhớ về kỉ niệm dưới mái trường. Đó là sự xúc động, xôn xao khi nhớ về “*những chuyện năm nao, những chuyện năm nào*”. Thời gian cứ thấm thoát dần qua, từ “*mùa hoa mơ rồi đến mùa phượng cháy*”, người học trò năm ấy vẫn giữ một thái độ trân quý đối với người thầy đã nuôi dưỡng tri thức, tâm hồn mình và mong rằng tóc thầy đừng bạc thêm nữa. Chỉ với bốn câu thơ ngắn nhưng dường như mọi tâm tư, tình cảm của chủ thể trữ tình đã được bộc bạch và làm sáng rõ.

“Thôi đã hết thời bím tóc trắng ngủ quên

Hết thời cầm dao khắc lãng nhăng lên bàn ghế cũ

Quả đã ngọt trên mấy cành đu đủ

Hoa đã vàng, hoa mướp của ta ơi”.

Những cảm xúc chứa đựng trong chiếc lá đầu tiên vô cùng thân thương và gần gũi. Đó chính là nỗi nhớ sâu lắng, và dường như đôi khi nỗi nhớ ấy đã chạm tới cực điểm và cảm xúc như có phần thắm lại.

Khổ cuối cùng của bài thơ ra đời vào thời điểm sau ngày 30/4/1975, đất nước thống nhất, Hoàng Nhuận Cầm trở lại khoa Văn, Trường Đại học Tổng hợp tiếp tục cuộc đời sinh viên. Trong khoảnh khắc đứng lặng lẽ trên sân trường, ông biết

rằng tất cả tuổi thanh xuân đã gửi lại ở trong những cánh rừng lửa đạn, còn trước mắt mình là thế hệ tiếp nối và khi ấy, ông thốt lên:

“Em đã yêu anh, anh đã xa rồi

Cây bàng hẹn hò chìa tay vẫy mãi

Anh nhớ quá, mà chỉ lo ngoảnh lại

Không thấy trên sân trường chiếc lá buổi đầu tiên”.

Hình ảnh “*chiếc lá buổi đầu tiên*” ở cuối bài thơ là hình ảnh mang tính chất tượng trưng. “*Chiếc lá buổi đầu tiên*” ẩn dụ cho khoảng thời gian đẹp đẽ, đó là tình yêu đầu, tình yêu của lứa tuổi học trò ngây ngô, trong sáng và đầy mộng mơ.

Nỗi nhớ ấy chính là sự nhớ nhung về những kỷ niệm thân thương của năm tháng học trò. Để rồi chung quanh đó vẫn dâng tràn những nguồn cảm xúc khó nói thành lời. Đọc những vần thơ này ta như chạm nhẹ vào nỗi nhớ. Đó là nỗi nhớ về em – mối tình đầu da diết, và đó cũng chính là nỗi nhớ về mẹ, về trường, về lớp và về bạn bè. Để rồi bao năm tháng ấy vẫn còn khắc ghi trong lòng của mỗi người. Và dường như đối với Hoàng Nhuận Cầm, chiếc lá nào cũng chính là chiếc lá đầu tiên và mối tình nào cũng chỉ mãi là cái hồi hộp và sự xôn xao của mối tình đầu. Đọc những câu thơ tôi lại liên tưởng đến câu hát trong bài Mối tình đầu của Thế Duy “*không hiểu vì sao tình yêu tan vỡ, như hoa ven mặt hồ tàn theo gió mùa thu*”. Rõ ràng em đã yêu, nhưng anh cũng đã xa rồi. Anh chẳng hiểu nổi “*anh nhớ quá! Mà chỉ lo ngoảnh lại*”. Tất cả diễn ra đều không hiểu nổi, đều là những nghịch lý tất nhiên. “*Chiếc lá buổi đầu tiên*” ở đây là một hình ảnh tượng trưng. Đó là tuổi học trò, là tình yêu đầu, là một thời đã mất mà cũng là một con người khác của tác giả – là ta đây mà giống như không như không phải là ta.

“*Thơ là người thư kí chân thành của trái tim*” (Duybralay). Quả thực thơ Hoàng Nhuận Cầm kiệm lời, nhưng nói biết bao nhiêu. “*Chiếc lá đầu tiên*” chỉ là một trong những bài thơ như thế. Bởi vậy, ngay cả khi giờ đây, nhà thơ đã đi về miền viễn nhưng những vần thơ của ông thì sẽ vẫn còn sống mãi trong lòng nhiều thế hệ độc giả về sau.

Phân tích Chiếc lá đầu tiên của Hoàng Nhuận Cầm

Có một triết gia đã nói đại ý rằng: có 3 thứ thứ không bao giờ trở lại, đó là lời nói ra, thời gian trôi và tình yêu đã mất. Trong mỗi chúng ta, chắc ai cũng từng sống những khoảnh khắc mà biết rằng sẽ ra đi vĩnh viễn, để sau này, mỗi khi nhớ lại

lòng man mác buồn, thấy quặn lên một niềm da diết cũ. *Chiếc lá đầu tiên* của Hoàng Nhuận Cầm đã nói hộ chúng ta nỗi lòng ấy.

Bài thơ là một nỗi nhớ, một hồi tưởng sống động, khắc khoải về tuổi học trò. Ở đây có sự trộn lẫn giữa quá khứ và hiện tại. Nhà thơ đứng ở hiện tại để nhìn về quá khứ, cái thời khắc hiện tại dường như chỉ là mơ hồ, hay nói cách khác, tác giả đang quên đi để sống bằng những cảm xúc cũ, những cảm xúc trong sáng, thánh thiện của kẻ “bắt đầu yêu”, những cảm xúc xót đau, tiếc nuối khi tiếng ve giục giã ...

Bài thơ như một cung trầm, như một bản nhạc không có cao trào nhưng âm điệu của nó cứ thấm vào lòng người, khiến người ta chùng xuống, nao nao và chơi vơi giữa miền ký ức.

Những câu thơ của Hoàng Nhuận Cầm dường như chỉ đơn giản là sự kể lại, không hề trau chuốt và hoa mỹ, chỉ thỉnh thoảng sáng lên những hình ảnh, như là cơn trào của cảm xúc, như là sự dữ dội của nỗi nhớ. Trong các thể loại, chỉ riêng thơ lấy tình làm chính. Và thơ hay, là thơ làm cho người ta quên đi câu chữ.

Em thấy không tất cả đã xa rồi. Vâng, tất cả đã xa rồi. Cả tuổi học trò, cả tình yêu đầu tiên. Thời gian “rất khẽ” thôi, nhưng thời gian khiến “tuổi thơ kia ra đi cao ngạo”. Cái “cao ngạo” ấy hình như không cưỡng được, không nắm bắt được.

Anh chưa kịp ý thức về nó, tưởng rằng nó cũng đi “rất khẽ” thôi, nhưng ai ngờ... Hình ảnh “Hoa súng tím vào trong mắt lắm mê say” như là sự đọng lại, sự dồn tụ để cháy lên một lần cuối của con đường học trò sắp kết thúc. Vì vậy cái say mê ấy cũng da diết như một níu kéo.

Em thấy không tất cả đã xa rồi – Là nói với em, với chính mình, cũng là với thời gian và cuộc sống. Tác giả hồi tưởng lại những năm tháng cuối cùng của tuổi học trò dưới mái trường thân yêu, trong đó anh đã ghi được, chớp được, tưởng tượng

được những khoảnh khắc, những hình ảnh độc đáo, như “sân trường đêm rụng xuống trái bàng đêm”.

Ở đây, có thể hiểu thời gian và sự vật đã hòa quện chặt chẽ. Thơ là lĩnh vực bí hiểm, là “bất khả giải”. Đôi khi, ta cảm giác được cái hay, cái đẹp của câu thơ mà không lý giải được. Chỉ biết rằng dường như có một cái gì lắng lại, một đôi mắt câu học trò thẫn buồn, một vị chan chát nhẹ nhàng đáng yêu của trái bàng đêm rụng trộm. Và có lẽ, chính những điều mơ hồ ấy đã khắc vào nỗi nhớ của anh:

*Nỗi nhớ chẳng bao giờ nhớ thế
Bạn có nhớ trường nhớ lớp nhớ tên tôi*

Tác giả gần như đã nói một cách trực tiếp. Chỉ có điều, hình như, ai đã có một mối tình đầu, khi nghĩ về người cũ, vẫn luôn tự hỏi và hy vọng: Tôi nhớ bạn, bạn có nhớ tôi không? Những bí mật của mối tình đầu không bao giờ nói hết, vẫn ám ảnh những tháng năm sau này. Và khi đọc đến đoạn cuối:

*Em đã yêu anh, anh cũng xa rồi
Cây bàng hẹn hò chìa tay vẫy mãi
Anh nhớ quá! Mà chỉ lo ngoảnh lại
Không thấy trên sân trường – chiếc lá buổi đầu tiên*

Tôi lại liên tưởng đến câu hát trong bài *Mối tình đầu* của Thế Duy “không hiểu vì sao tình yêu tan vỡ, như hoa ven mặt hồ tàn theo gió mùa thu”. Rõ ràng em đã yêu, nhưng anh cũng đã xa rồi. Anh chẳng hiểu nỗi “anh nhớ quá! Mà chỉ lo ngoảnh lại”.

Tất cả diễn ra đều không hiểu nổi, đều là những nghịch lý tất nhiên. “Chiếc lá buổi đầu tiên” ở đây là một hình ảnh tượng trưng. Đó là tuổi học trò, là tình yêu đầu, là

một thời đã mất mà cũng là một con người khác của tác giả – là ta đây mà giống như không như không phải là ta.

Bài thơ tương đối dài, tất cả đều khởi nguồn từ tâm trạng nhớ tiếc khôn nguôi với tuổi học trò. Rồi một ngày trong cuộc sống quay cuồng, bạn xem lại một tấm ảnh thời xưa. Chắc rằng không tránh khỏi tiếc nuối. Dù biết rằng đó là điều tất nhiên. Và cũng như Hoàng Nhuận Cầm: *Những chuyện năm nao những chuyện năm nào! Cứ xúc động cứ xôn xao biết mấy!*

Chiếc lá đầu tiên phân tích Văn 10 Chân trời sáng tạo

Mỗi lần hè sang, khi hoa phượng thắp lên đỏ một góc trời và tiếng ve ngân nga đánh thức một vùng kỷ niệm, không hiểu sao ký ức tôi lại chấp chới hiện lên những câu thơ giàu nhạc tính, tràn ngập âm thanh và sắc màu trong thi phẩm Chiếc lá đầu tiên của Hoàng Nhuận Cầm – một nhà thơ trưởng thành trong cuộc kháng chiến chống Mĩ, cứu nước với một hồn thơ trẻ trung, tha thiết yêu đời.

Có lẽ Chiếc lá đầu tiên cũng là tiếng lòng của tất cả chúng ta luôn hướng về một thời hoa niên mơ mộng, nơi khởi đầu cho tình yêu đi qua và bắt tử trước thời gian.

Chiếc lá đầu tiên là bài thơ đậm sâu chất trữ tình hướng về kỷ niệm một thời học trò nhiều ước mơ lãng mạn. Vì thế, không gian và thời gian nghệ thuật trong thi phẩm cũng tản mạn và được cảm xúc tác giả lóe sáng với những khoảnh khắc đầy bất chợt. Đó là vẻ đẹp thánh thiện, thiêng liêng của tình yêu đầu đời.

Đó là những trò chơi tinh nghịch vô tư của tuổi đại khờ. Đó là nỗi nhớ nhung, lưu luyến buổi xa trường, xa bạn. Đó là nỗi niềm xa xót khi nhìn mái tóc thầy bạc trắng. Tất cả cảm xúc ấy cứ trong ngần, biếc xanh như chiếc lá buổi đầu tiên nơi sân trường kỷ niệm – một cảm xúc đong đầy, tha thiết, nhờ thế tiếng thơ vỡ ra dễ làm lòng ta rung cảm, băng khuâng.

Người ta thường nói, thơ Hoàng Nhuận Cầm trong sáng hồn nhiên như chính tâm hồn của người lính trẻ ấy khi mới vào quân ngũ. Nghe “*tiếng thở của thời gian rất khẽ*” khi cảm nhận “*tuổi thơ kia ra đi cao ngạo thế*” và hình ảnh hoa súng tím vào trong mắt mê say trong mùa tựu trường xưa cũ đã khiến nhà thơ bồi hồi xúc động.

Hai khổ thơ đầu, theo lời tác giả, đã được viết rất nhanh, dường như chỉ cơ hồ ghi lại cảm xúc, một cảm xúc thật đẹp được thăng hoa trong sự tiếc nuối ngỡ ngàng: “*Em thấy không tất cả đã xa rồi/ Trong tiếng thở của thời gian rất khẽ...*”

Mùa hè được đánh thức qua lời “con ve tiên tri” báo trước nổi rung động đầu đời thật đẹp và thánh thiện của đôi lứa yêu nhau. Hình ảnh thơ ở khổ thứ hai nhờ thế trong sáng đến diệu kỳ. “*Tiếng ve trong veo*” là cách biểu đạt giàu ẩn tượng qua cái nhìn trong sáng và hồn nhiên của Hoàng Nhuận Cầm trước buổi xa trường, xa lớp.

Mạch cảm xúc bài thơ đến đây đã đạt đến đỉnh điểm của sự băng khuâng, tiếc nuối. Quả vậy, Hoàng Nhuận Cầm đã rất “vô tâm” như tiếng ve kia cứ hồn nhiên báo trước để rồi hồn nhiên “*muốn nói bao nhiêu, muốn khóc bao nhiêu*” trước nỗi niềm nhớ thương của quá khứ êm đềm luyện lưu kỷ niệm.

Hình ảnh lớp học “*bâng khuâng màu xanh rử*” hiện lên thật mơ mộng và lãng mạn. Đó là vẻ đẹp của ký ức nhắc nhớ mệnh mang trong nỗi niềm hoài tưởng: ...Nỗi nhớ chẳng bao giờ nhớ thế...

Khác với thơ của nhiều tác giả khác viết về tình yêu học trò thường sâu lắng, đắm say trong tình yêu: “*Hôm nay phượng nở huy hoàng/ Nhưng tình hai đứa lỡ làng duyên nhau*” (Nhật Tuấn), tác giả *Chiếc lá đầu tiên* lại đi sâu khắc họa cái tâm lí ngây ngô giữa anh và em, ở đó có một chút gì thật lơ đãng.

Anh nhớ em đầu tiên khi xa lớp xa trường, em lại dành nỗi nhớ trong tim hướng về người mẹ. Rồi tình bạn tan hòa trong đó, vậy mà cứ băng khuâng, day dứt nỗi niềm. Điệp từ “nỗi nhớ” một lần nữa nhấn mạnh tình cảm chân thành, tha thiết của nhà thơ trong buổi xa trường, luyến lưu kỷ niệm pha chút tiếc nuối băng khuâng.

Cái hay của bài thơ *Chiếc lá đầu tiên* là trong ký ức hoài niệm có cả lời đối thoại được nhà thơ tái hiện thật sống động. Câu chuyện *Nàng Bạch Tuyết và bảy chú lùn* được sắm vai từ bạn bè trong lớp. Những nụ cười hồn nhiên, ngộ nghĩnh ấy đã đi theo nhà thơ vào chiến trận để rồi mỗi khi nhớ về lại day dứt khôn nguôi.

Phải nói, chính hồn thơ rất sáng trong và hồn hậu ấy mới có thể giúp Hoàng Nhuận Cầm có được những câu thơ thật đẹp soi bóng quá khứ thần tiên lấp lánh sắc phượng hồng thắm đỏ và tiếng ve thơ đại học trò.

Từ chiếc lá trên sân trường buổi đầu tiên hội ngộ đến khoảnh khắc chia xa giữa anh và em khi tiếng ve báo hiệu hè về là một khoảng cách thời gian đầy kỷ niệm. Có tình yêu chan hòa trong tình bạn. Có nỗi nhớ trường, nhớ lớp, nhớ mẹ, nhớ thầy đồng hiện thiêng liêng, nên tất cả cứ ôm ấp, miên man tâm khảm. Một sự băng khuâng khi anh nhận ra em yêu anh cũng là lúc anh đã xa rồi và bước chân vào cuộc trường chinh cứu nước.

Hóa ra cái chung và cái riêng, tình yêu đôi lứa của tuổi học trò đã hòa chung trong tình yêu Tổ quốc. Chiếc lá đầu tiên không còn nữa trên sân trường thực tại, nhưng nó sẽ bắt tử trong lòng người, trong nỗi nhớ của anh và em về cội nguồn, về những gì trân quý nhất giữa cuộc sống này.

Chiếc lá đầu tiên là một bài thơ hay, hình tượng thơ giàu sắc thái biểu cảm, chất nhạc có sức lan tỏa mạnh mẽ, mê đắm. Nhờ đó thi phẩm đã được nhiều thế hệ độc giả thuộc nằm lòng và chia sẻ qua thời gian. Hoàng Nhuận Cầm đã đi xa vào cõi

huyền không vô tận, nhưng “Chiếc lá đầu tiên” của đời thơ ông vẫn mãi xanh rờn kỷ niệm, trong sáng lao xao.

